

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)

رشته علوم سیاسی

موضوع:

آسیب شناسی ساختار متمرکز حکومت در ایران

(مطالعه موردی مدیریتهای محلی و راهکارهای بهبود آن بعد از انقلاب اسلامی)

استاد راهنما :

سرکار خانم دکتر فاطمه شکوهی آذر

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر عباس سلطانیلو

پژوهشگر :

حشمت الله جعفری

سال تحصیلی:

زمستان ۹۰

تقدیم به:

۱- روان پاک عمویم زنده یاد چراغ جعفری که با قصه هاو شعرهایش چراغی شد فراروی من و برادرانم برای سفر از روستای دورمان باجاده های سنگلاخی و دعوای دایمی اش به ایراندشت پرافتخارم، سرزمینی که علیرغم گونه گونی زبانها، رسوم و قومیت ها یش تاریخ و فرهنگ مشترکی ساخته پیام آور دوستی و همزیستی برای جهانیان.

۲- روان پاک برادرم زنده یاد اشکان جعفری که باتحمل رنج و جان کندن به معاش خانواده پرداخت و جان داد بر این راه تا که برادرانش بتوانند بی غم نان به درس و مشق پردازند بی خبر از حال او که در این سختی ها، سخت کوشانه درس هم می خواند.

۳- پدرم و مادرم که با خواسته های فراتر از مرز توانایی به افق های دور کوچاندنمان تا که زندگی پرتلاطم همواره بر مذاقمان شیرین بنماید.

۴- فرزندانم اشکان و ارشان امید که کودکی شان شاد-شادباد

لازم است بگویم این وجیزه در حد تقدیم به هیچکس نیست، لیکن چون رسمی است جاری، من نیز چنین نمودم، کاش فرصت مناسبی بود تا که تحفه ای در خور عرضه می کردم.

سپاس از:

الف: معلمین گرانقدرم، جنابان آقایان حسین فتحی، مصطفی نخعی، هیبت اله صداقت، علی شمسی، محمدرضا نبی دوست و سرایدار مدرسه دبستانم جناب آقای رضا کشفی که هرجایند یزدان پاک نگهدارشان باد.

ب: همکار عزیزم جناب آقای دکتر خلف خانی به لحاظ همکاری و نظارت بر تدوین پایان نامه، همکار عزیزم جناب آقای بهزاد افشار به لحاظ همکاری در تهیه مستندات و منابع همکار ارجمندم سرکار خانم سهیلا حسینی و پسرخاله ام سعید فریدون پور به لحاظ قبول زحمت مقدار زیادی از تایپ پایان نامه.

ج: استاد ارجمندم سرکار خانم دکتر فاطمه شکوهی آذر به لحاظ پشتیبانی های بی دریغشان و استاد ارجمندم جناب آقای دکتر عباس سلطانیلو به لحاظ راهنمایی و کمک شان در رفع اشکالات.

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب حشمت الله جعفری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۷۳۵۸۰۰ در رشته علوم سیاسی که در تاریخ ۹۰/۱۱/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان آسیب شناسی ساختار متمرکز حکومت در ایران (مطالعه موردی مدیریتهای محلی و راهکارهای بهبود آن بعد از انقلاب اسلامی) با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۰/۱۱/۲۹

حشمت الله جعفری دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره
به حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

<p>بسمه تعالی</p> <p>دانشکده علوم سیاسی</p> <p>این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشکده تهیه شده است</p>	
نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد واحد : ۱۰۱
عنوان پایان نامه : آسیب شناسی ساختار متمرکز حکومت در ایران (مطالعه موردی مدیریتهای محلی و راهکارهای بهبود آن بعد از انقلاب اسلامی)	
نام و نام خانوادگی دانشجو : حشمت الله جعفری	تاریخ شروع پایان نامه: نیمسال دوم ۹۰-۸۹
شماره دانشجویی : ۸۸۰۸۳۷۳۵۸۰۰	تاریخ اتمام پایان نامه : ۹۰/۱۱/۲۹
رشته تحصیلی : علوم سیاسی	
استاد راهنما : سرکار خانم دکتر فاطمه شکوهی آذر	
استاد مشاور : جناب آقای دکتر عباس سلطانلو	
<p>چکیده پایان نامه(شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>مدیریت محلی در کشور های مختلف به نامهای متفاوتی از قبیل مدیریت مشورتی ، پارلمان های محلی ، حکومت های محلی و شوراهای نامیده می شود، در کشورهای توسعه یافته این امر جایگاه ویژه و سابقه دیرینه ای دارد.حاصل این تجربه مزایای بسیاری را در جهان به همراه آورده است و امروزه مدیریت سطوح مختلف بدون مشارکت دادن افراد جامعه که در عناوین فوق منسجم شده اند امکان پذیر نیست.</p> <p>در مبحث اول این پژوهش به بررسی موارد زیر پرداخته می شود:</p> <p>سوال اصلی این پژوهش بر این مدار است که:</p> <ul style="list-style-type: none"> • از منظر آسیب شناسانه ، ساختار سیاسی متمرکز حکومت در ایران چه تاثیری را بر عملکرد مدیریتهای محلی ایران گذارده است؟(توصیفی- تبیینی) • از منظر راهبردی چگونه و با چه راهبردهایی می توان نسبت به رفع موانع ساختاری و بهبود فعالیت حکومتهای محلی اقدام نمود؟ (راهبردی) <p>اهداف این تحقیق مبتنی بر:</p> <ul style="list-style-type: none"> • بررسی آسیب شناسانه ساختار سیاسی در ایران. • بررسی تاثیرات آسیب شناسی ساختار سیاسی بر فعالیت مدیریت های محلی در ایران. • بررسی شیوه های لازم برای بهبود فعالیت مدیریت های محلی. • ارائه راهبردهایی به منظور ارتقاء و بهبود فعالیتهای مدیریت محلی در ایران است. <p>سوالات یا فرضیه های تحقیق:</p> <p>- سؤال اصلی :</p> <ul style="list-style-type: none"> • از منظر آسیب شناسانه،ساختار سیاسی متمرکزحکومت درایران چه تاثیری را بر عملکرد مدیریتهای محلی ایران گذارده است؟(توصیفی- تبیینی) • از منظر راهبردی چگونه و با چه راهبردهای می توان نسبت به رفع موانع ساختاری به منظور بهبود فعالیت حکومتهای محلی اقدام نمود؟ (راهبردی) <p>فرضیه ها :</p> <p>بین ساختار متمرکز سیاسی و ناکارآمدی مدیریت های محلی در ایران ارتباط وجود دارد.به عبارتی دیگر در ساختارهای سیاسی متمرکز ، مدیریت های محلی با ناکارآمدی بیشتری مواجه هستند و برعکس.</p> <p>متغیر مستقل:</p> <p>- ساختارهای سیاسی در حکومت</p> <p>متغیر وابسته:</p> <p>- کارآمدی مدیریتهای محلی</p> <p>دراین تحقیق ازدوروش تجربی وتاریخی بهره می گیرند.</p> <p>درمبحث دوم پس ازبررسی اهداف وتعاریف درمبحث اول،ادبیات نظری پژوهش موردبررسی قرارگرفته است.</p> <p>درمبحث سوم؛تحلیل جامعه شناختی ازنقوانین ومقررات شوراهاوشهرداریها صورت گرفته است</p> <p>درمبحث چهارم،بروکراسی دولتی وانسدادحقوقی شوراهاوموردبحث واقع شده است.</p> <p>وبالآخره مبحث پنجم به نتیجه گیری پرداخته است. که درآن راهکارها و پیشنهاداتی در جهت افزایش کارآمدی و توانمندی قانونی شوراها ارائه گردیده است.</p>	
نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهشنامه دانشکده مناسب است _ مناسب نیست تاریخ و امضاء	

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات تحقیق.....	۱
مقدمه.....	۲
اهمیت موضوع تحقیق.....	۳
هدف های تحقیق تحقیق.....	۴
سوالات و فرضیه های تحقیق.....	۴
پیشینه تحقیق.....	۵
روش شناسی.....	۸
فصل دوم: مروری بر ادبیات نظری.....	۱۲
۱-۲ تمرکز و عدم تمرکز اداری و سیاسی.....	۱۴
۲-۲ خصوصیات نظام تمرکز.....	۱۶
۳-۲ علل استقرار تمرکز.....	۱۷
۴-۲ عدم تمرکز.....	۱۸
۵-۲ مزایای عدم تمرکز.....	۱۹
۶-۲ انواع عدم تمرکز.....	۲۱
۷-۲ تعاریف مفاهیم.....	۲۳
۸-۲ شاخص های اصلی مدیریت محلی.....	۲۳
۹-۲ ساختار مدیریتهای محلی.....	۳۷
۱۰-۲ رابطه مدیریت محلی با حکومت مرکزی.....	۳۷
۱۱-۲ انواع نظارت حکومت مرکزی بر مدیریت محلی.....	۳۸
۱۲-۲ تبارشناسی مفهومی شوراهای اسلامی شهر و روستا.....	۴۱
۱۳-۲ سابقه شوراهای در جهان.....	۴۲
فصل سوم: تاریخچه شوراهای.....	۴۴
۱-۳ تاریخچه شوراهای در ایران.....	۴۵

فصل چهارم: تمرکزگرایی سیاسی و ناکارآمدی حقوقی شوراها در ایران.....	۵۵
۴-۱ مبحث اول: ماهیت حقوقی نظام سیاسی در ایران.....	۵۶
۴-۲ مبحث دوم: ساختار و ویژگی های حقوقی شوراها در ایران.....	۵۹
۴-۳ مبحث سوم: تحلیل جامعه شناختی از قوانین و مقررات شوراها و شهرداریها.....	۷۶
۴-۴ مبحث چهارم: بروکراسی دولتی و انسداد حقوقی شوراها.....	۱۲۸
۴-۵ چالشهای فرهنگی و موانع ساختاری.....	۱۴۳
چالش های قانونی و موانع ساختاری نهاد سیاست.....	۱۴۸
فصل پنجم: نتیجه گیری.....	۱۵۳
منابع و مآخذ.....	۱۶۲

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

مدیریت محلی در کشور های مختلف به نامهای متفاوتی از قبیل مدیریت مشورتی ، پارلمان های محلی، حکومت های محلی و شوراها نامیده می شود، در کشورهای توسعه یافته این امر جایگاه ویژه و سابقه دیرینه ای دارد. حاصل این تجربه مزایای بسیاری را در جهان به همراه آورده است و امروزه مدیریت سطوح مختلف بدون مشارکت دادن افراد جامعه که در عناوین فوق منسجم شده اند امکان پذیر نیست. یکی از جالب ترین پرسش ها در مطالعات مدیریت محلی چیستی مدیریت محلی و نحوه تعامل این مدیریت و نهاد های دولتی است گرچه نقش مدیریت محلی از کشوری به کشور دیگر متفاوت است لیکن عنصر اساسی در این میان ،نوع سیاست های حکومتی است که میتوان از آن با عنوان سیاست های تمرکز گرایانه و غیر تمرکز گرایانه نام برد(نبوی.۱۳۵۱، ۳۴) بنیان این کار پژوهشی نیز بر این مبنا می باشد که می توان این سیاست ها را زیر مجموعه دو گروه کلی از انواع حکومت ها دسته بندی نمود الگوهای حکومتی اقتدارگرایانه و مردم سالارانه. در حکومت های مردم سالار، مدیریت های محلی نقش بسیار مهمی در ساختار اداره کشورها دارند این نکته ما را به پرسش دیگری رهنمون می سازد و آن اینکه چرا مدیریت محلی اهمیت دارد؟مدیریت محلی یکی از مهم ترین جنبه های حاکمیت محلی و مردم سالاری را بیان می نماید. تجربه کشور های توسعه یافته و در حال توسعه در رابطه با مدیریت محلی بیانگر این واقعیت است که اینگونه مدیریت ها در کشور های در حال توسعه یا بوسیله حکومت مرکزی تشکیل می شوند و یا عناصر تمرکز گرائی در این زمینه مجالی برای فعالیت باقی نمی گذارند بی شک اختلافی که همواره بین هدف های کنترل دولت مرکزی و گرایش های مدیریت محلی وجود داشته ایجاد موازنه بین این دو را مشکل ساخته است از این رو گونه ای بی ثباتی در تشکیلات مدیریت های محلی به چشم می خورد در این رابطه مدیریت های محلی می تواند به عنوان وسیله ای مطمئن جهت شرکت مردم در تصمیم گیری های محلی نقش مهمی ایفا کند یک سیاست محلی قدرت، مردم را برای ساختن محل زندگی خود بر اساس اندیشه خرد ورزانه تشویق می کند(قالیباغ.۱۳۸۶، ۷۲) امروزه در بسیاری از کشور ها این مسئله پذیرفته شده است که مردمی که در محل خاصی زندگی می کنند باید در اداره و کنترل شرایط زندگی خود مشارکت فعال و مستمر داشته باشند.

با توجه به این موضوع ، سوال اصلی این پژوهش بر این مدار است که:

- از منظر آسیب شناسانه ، ساختار سیاسی متمرکز حکومت در ایران چه تاثیری را بر عملکرد مدیریتهای محلی ایران گذارده است؟ (توصیفی - تبیینی)
- از منظر راهبردی چگونه و با چه راهبردهای می توان نسبت به رفع موانع ساختاری به منظور بهبود فعالیت حکومتهای محلی اقدام نمود؟ (راهبردی)

اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن :

ایران کشوری است که شناسه اصلی آن تنوع در صفات و ویژگی ها و متغیرهایی چون قومیت ، زبان ، دین و مذهب است . تاریخچه مدیریت های محلی در ایران به قبل از مشروطیت و تحت تاثیر سفرهای ناصر الدین شاه به فرنگستان است و کوشش هایی برای ایجاد مجلس مشورتی و تنظیم کتابچه قانون صورت گرفت که اکثراً به عمل در نیامد و در حد حرف و حدیث باقی ماند بعد از این در جریان انقلاب مشروطیت و بر پایه مبارزات مردم ، انجمن های انقلابی در شهرهای بسیاری تاسیس شدند تا امور ایالات و ولایات را سامان دهند با وجود بحث هایی که حتی در مجلس شورای ملی علیه انجمن ها و دخالت آنها در امور مختلف از جمله امور شهری وجود داشت بالاخره قانون انجمن های ایالتی و ولایتی تصویب شد که می توان آن رانخستین اقدام درمردمی کردن مدیریت شهری در ایران به شمار آورده و نوعی حکومت محلی آن را محسوب نمود اما چهار سال پس از تولد ، دولت وقت اجازه انحلال چنین نهادی را از مجلس شورای ملی آن روز دریافت کرد . دردهه بیست (۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰) و دوران نخست وزیری دکتر مصدق گرایش به جانب اختیارات انجمن های شهر و افزایش قدرت مردم تقویت شده بود. در ایران بعد از انقلاب اسلامی تاکید بر واگذار نمودن امور به خودمردم و نقدسیاست های رژیم پیشین که در صددنوعی توسعه از بالا و دستوری بود ، موضوع مدیریت های محلی اهمیت فراوانی یافت و شوراهابه عنوان یکی از نمادهای حکومت محلی به تدریج در روستاها و سپس در شهرهاعهده داراداره امورش شدند تجربه امروز شوراهادر ایران نشان از چالشی عظیم بین یکی از نهادهای مدیریت محلی با تمرکز گرایی سیاسی دارد.

هدفهای تحقیق :

- بررسی آسیب شناسانه ساختار سیاسی در ایران.
- بررسی تأثیرات آسیب شناسی ساختار سیاسی بر فعالیت مدیریت های محلی در ایران.
- بررسی شیوه های لازم برای بهبود فعالیت مدیریت های محلی.
- ارائه راهبردهایی به منظور ارتقاء و بهبود فعالیتهای مدیریت محلی در ایران.

سوالات یا فرضیه های تحقیق

سؤال اصلی :

- از منظر آسیب شناسانه، ساختار سیاسی متمرکز حکومت در ایران چه تاثیری را بر عملکرد مدیریتهای محلی ایران گذارده است؟ (توصیفی - تبیینی)
- از منظر راهبردی چگونه و با چه راهبردهای می توان نسبت به رفع موانع ساختاری به منظور بهبود فعالیت حکومتهای محلی اقدام نمود؟ (راهبردی)

فرضیه ها :

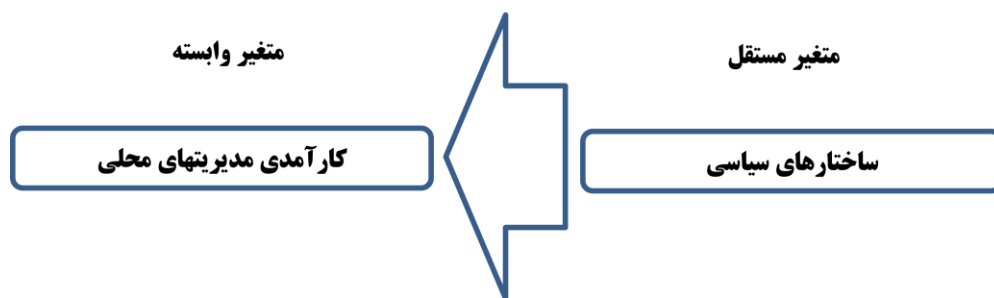
بین ساختار متمرکز سیاسی و ناکارآمدی مدیریت های محلی در ایران ارتباط وجود دارد. به عبارتی دیگر در ساختارهای سیاسی متمرکز ، مدیریت های محلی با ناکارآمدی بیشتری مواجه هستند و برعکس.

متغیر مستقل:

ساختارهای سیاسی در حکومت

متغیر وابسته:

کارآمدی مدیریتهای محلی

پیشینه تحقیق

در زمینه شوراها و نقش آن در سیستم سیاسی ایران تحقیقات و مطالعات متفاوتی صورت پذیرفته که هر یک جنبه ای از شوراها در جامعه ایران را بررسی نموده اند. در رابطه با عوامل ناکارآمدی و کارآمدی شوراها و یا و بطور کلی حضور آن در سیاست مطالعاتی چه از سوی ایرانیان و چه از جانب خارجی ها انجام شده که تعدادی از این مطالعات را به عنوان پیشینه در این پژوهش مدنظر قرار داده ایم.

از پژوهش های انجام شده در این ارتباط می توان به پژوهش آقای غلام رضامعمارزاده تهران، نادر بهلولی زیناب تحت عنوان ارایه الگویی اثربخش از عملکرد شوراهای اسلامی شهر (مطالعه موردی: شورای اسلامی شهر تبریز) اشاره نمود.

در پایان نامه تحت عنوان "بررسی شوراهای اسلامی در نظام جمهوری اسلامی ایران" توسط آقای محمدرضا چوپانی یزدلی مبانی نظری شوراهابا توجه به قوانین اساسی و عادی و دیگر مقررات مربوط به شوراها مورد بررسی قرار گرفته است. در این پایان نامه موانع تحقیق شوراهای محلی قبل و بعد از انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است.

از پژوهش های انجام شده در این ارتباط می توان کار مهدی پورطاهری، یلداهمدی مقدم، عبدالرضارکن الدین افتخاری تحت عنوان "ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی" (نمونه موردی: دهستان آلاداغ بجنورد) اشاره نمود.

از پژوهش های انجام شده در این ارتباط می توان به کار جواد تقی زاده تحت عنوان "انتخاب ناپذیری در حقوق انتخابات مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی محلی با نگاهی به حقوق فرانسه" در سال ۱۳۸۸ اشاره نمود.

آقای کریم آذربایجانی وجوادی در پژوهشی تحت عنوان "بررسی تاثیر عملکرد شوراهای شهر بر اثربخشی شهرداری ها" (مطالعه موردی شورای اسلامی شهر و شهرداری آباده) بر موضوع کارآمدی شوراها متمرکز گردیدند.

آقایان محمدرضا حافظ نیاوهادی ویسی در تحقیقی تحت عنوان "بررسی تطبیقی انجمن های محلی با شوراهای اسلامی" (قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران) که در پژوهشنامه علوم سیاسی پاییز ۱۳۸۶ به چاپ رسیده است به بررسی تطبیقی انجمن های محلی، شوراهای اسلامی، تمرکزگرایی، تمرکززدای در ایران پرداخته اند.

در پژوهش انجام شده توسط آقایان مصطفی ازکیاوحسین ایمانی جاجرمی تحت عنوان "بررسی جامعه شناختی عوامل کارآیی شوراهای اسلامی شهر" موضوع کارآیی نظام شوراها مورد بررسی قرار گرفته است.

در تحقیقی تحت عنوان "بررسی نگرش مردم نسبت به شوراهای شهری" (ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در استان آذربایجان شرقی) که در سال ۱۳۸۷ انجام شده است آقایان رضا رسولی، علیرضا کریمیان و علی صالحی به ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی پرداخته اند.

از پژوهش های انجام شده در این ارتباط می توان به مقاله ای تحت عنوان بررسی وظایف و اختیارات شوراهای شهر و روستا در فرانسه که توسط آقای بیژن عباسی نوشته شده است اشاره نمود .

و نیز در این ارتباط می توان به مقاله ای تحت عنوان شوراهای شهر در ایران: مشربی نو در بررسی مشارکت شهروندان، مطالعه موردی از شورای شهر شیراز، که توسط فرانک سیف الدینی نگاشته شده است اشاره نمود .

از کارهای مهم انجام شده به مقاله ای تحت عنوان فرصت ها و چالش های شوراها و شورایاری ها توسط احمد مسجدجامعی که در سال ۱۳۸۹ چاپ شده می توان اشاره کرد که در آن به موضوعاتی مانند جایگاه شوراها، مشکلات و چالش های شوراها، فرصت ها و تهدیدات شوراها، شورایاری ها و توانمند سازی آنها اشاره گردیده است.

ازکارهای بسیار مهم در این زمینه به مقاله ای تحت عنوان **قیمومت اداری در حقوق ایران (مورد شوراهای اسلامی)** که توسط کمال الدین هریسی نژاد در سال ۱۳۸۱ چاپ گردیده است می توان اشاره نمود.

دراین تحقیق نگارنده معتقد است که قیمومت اداری بر شوراهای محلی یکی از عناصر تشکیل دهنده دولت های بسیط یا تک ساخت است اما این نظارت باید به گونه ای باشد که در عین حفظ و احترام به وحدت ملی، آزادی عمل واحدهای محلی را در مخاطره قرار ندهد. بدقت در آنچه درسطور پیشین ذکرگردید نشان می دهد برخورد قانون گزار ایران در این خصوص تا حد زیادی منطقی و قابل قبول است چرا که:

اولاً: در رابطه با نظارت بر اعمال شوراهای اسلامی شهر موارد تنفیذ مصوبات شوراهای مذکور را به طور دقیق و حصری و البته در حالت های بسیار محدود مشخص کرده است ابطال مصوبات آنها دراین موارد دقیقاً مشخص، یعنی در صورتی که با وظایف و اختیاراتی قانونی آنها و یا با قوانین عمومی کشور مطابقت نداشته باشند بر عهده قوه مجریه بلکه بر عهده هیاتی گذاشته است که ترکیبی از نمایندگان قوه مجریه، قوه قضاییه، شوراهای قوه مقننه با اکثریت قوه اخیر میباشند و برای اظهار نظر هیات مذکور مهلت معینی قرار داده است تا اینکه تصمیمات شوراهای شهر به دلیل تعلل این هیات بلا تکلیف نمانند و بالاخره جانشینی شوراهای اسلامی شهر توسط مقامات قوه اجراییه را فقط در شرایط استثنایی و آنهم برای مدت محدود و معینی پذیرفته است.

ثانیاً در خصوص نظارت بر شوراهای و اعضاء شوراهای اسلامی شهر مواردی مانند انحلال شورا و یا سلب عضویت از اعضاء آن را به عنوان مجازات مشخص و تعیین کرده است. بعلاوه اینکه تصمیم گیری در این خصوص نیز بر عهده هیاتی است که مشخصات آن در سطور فوق بیان شد، گذاشته است حق دادخواهی و شکایت در دادگاه صالحه را نیز برای شورای منحل یا فرد سلب عضویت شده محفوظ دانسته است .

بنابراین صرف نظر از ابهاماتی که در مواد قانون مربوطه وجود دارد و به برخی از آنها اشاره شده در مجموع بحث قیمومت اداری نسبت به شوراهای اسلامی شهر با اصول حقوقی پذیرفته شده در این خصوص ناسازگار نیست اگرچه می توان آرزو کرد که با کسب تجربه شوراهای مذکور و تعمیق

فرهنگ اداره امور مردم به دست مردم، نظارت دولتی در آینده کم رنگ تر شود و این کار توسط یک سازمان ملی نظارت با شرکت نهادهای جامعه مدنی و متاثر از افکار عمومی انجام شود؛ در این خصوص آنچه محل بحث و مناقشه است اختیارات بسیار محدود و مبهم شوراها و شهرداری هاست.

روش شناسی

از مراحل بنیادی و یکی از اصول اساسی هر مطالعه علمی و پژوهشی، روش تحقیق و جمع آوری اطلاعات مربوط به آن پژوهش است. در صورتی که کار جمع آوری اطلاعات به شکلی منظم و صحیح صورت پذیرد در ادامه مطالعه، کار تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری از داده ها با سرعت و دقت خوبی انجام خواهد شد. نسبت به موضوع، می توان از انواع مختلفی از شیوه های پژوهشی که در جامعه شناسی وجود دارند برای جمع آوری داده ها و تجزیه و تحلیل آنها بهره برد. از جمله آنها روش تحقیق کیفی می باشد.

در این پژوهش که به شیوه کیفی صورت می پذیرد اطلاعات با روش مطالعه اسنادی، کتابخانه ای جمع آوری می گردند و واحد مشاهده اسناد و متون هستند که به شیوه تاریخی مورد تحلیل و بررسی قرار خواهند گرفت. هیچ شیوه و هیچ تکنیکی در گردآوری داده ها فی نفسه قوی و ثمربخش نیست. نظریه باید راهنمای پژوهش پربار باشد. تکنیک ها به این شرط و فقط به این شرط، در گردآوری داده ها ابزاری نیرومند هستند که متناسب با ماهیت و خصوصیات مسئله تحقیق می باشند. و مسئله مهم رافقط بعد از نیل به شناختی اساسی از کلیت بحث می توان تدوین کرد نه قبل از آن (میلر ۱۳۸۷، ص ۱۵۲-۱۵۱).

روش کیفی: روشی است که از آن در مورد مسائل مختلفی اعم از مسائل مدیریتی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و حتی فنی و پزشکی نیز استفاده می شود. در حقیقت تحقیق کیفی انجام عمل تحقیق در دنیای واقعی است و بسیار ظریف و عمیق مسائل را مورد شناسایی قرار می دهد. در پژوهش های کیفی اعداد جایگاه مهمی را نداشته، برعکس توضیح و تفسیر و کلاً نوشتن نقش بسیار مهمی را ایفا می کند. از مزیت های مهم روش کیفی، جمع آوری اطلاعات بسیار دقیق و نزدیک به واقعیت موضوع مورد مطالعه می باشد. دیگر اینکه، در تحقیقات کیفی اگر نمونه گیری صورت گیرد بصورت نظری است نه احتمالی و در آن اندازه گیری کمی زیاد تاثیر نداشته و مشاهدات ثبت و تفسیر می گردند.

دبزدرتلاش برای تشخیص جنبه های کیفی و کمی پژوهش هامی گوید: کیفیت، اساس ماهیت هر چیز، و کمیت مربوط به شمارش آن چیز است. کیفیت با چگونگی، زمان، مکان و عصاره وجودی هر پدیده سروکار دارد و بنابراین پژوهش های کیفی به معانی، مفاهیم، تعریف ها، خصوصیات، استعاره ها، نمادها و توصیف اشیاء مربوط می شوند (سفیری، ۱۳۸۸، ۲۲).

در جامعه شناسی چهار فن پژوهشی عمده و متداول برای گردآوری داده های پژوهش وجود دارند که عبارتند از: مشاهده، مصاحبه، پرسشنامه، مطالعه اسنادی.

مبانی فلسفی پژوهش کیفی: همه ی پژوهش ها (چه کمی چه کیفی) بر تعدادی پیش فرض های بنیادین در باب آن چه که یک پژوهش معتبر را شکل می دهد استوار است.

گوبا و لینکلن (۱۹۹۴) چهار پارادایم اصلی برای پژوهش کیفی مطرح می کنند: اثبات گرایی^۱، رئالیسم^۲، تئوری انتقادی^۳ و ساخت گرایی^۴. برخی دیگر از صاحب نظران سه طبقه پارادایم را مطرح می کنند: اثبات گرایی، تفسیری (شامل رئالیسم و ساخت گرایی) و انتقادی.

در تحقیق کیفی روش های اصلی که برای جمع آوری اطلاعات به کار می برند عبارتند از: ۱- مشارکت در تحقیق ۲- مشاهده مستقیم ۳- مصاحبه عمیق (جامع) ۴- بررسی اسناد و مدارک. این روشها اساس و بنای تحقیق را تشکیل می دهند (مارشال ۱۳۸۶ ص ۱۰۹)

روش تحقیق را می توان با معیار نوع مشاهده به دو دسته تقسیم کرد: ۱) اگر واحد مشاهده اسناد یا متن باشد روش های گردآوری مناسب، روش های تحقیق تاریخی، تحلیل محتوا و تحلیل گفتمان هستند. ۲) اگر واحد مشاهده فرد باشد تحقیق پیمایش اجتماعی، تحقیق میدانی (اتنومتدلوژی، اتنوگرافی، منوگرافی)، روش آزمایشی و مورد پژوهی مناسب هستند (ساعی ۱۳۸۶ ص ۱۱۷).

روش تاریخی (Historical): در یک معنای وسیع روش تاریخی روشی است که می توان از طریق آن حوادثی را که در گذشته رخ داده اند مطالعه کرد. این حوادث ممکن است انقلاب های مختلف یا خودکشی در یک یا چند دوره زمانی باشد. و زمانی که از روش تحقیق تاریخی صحبت می شود مراد استفاده خاص آن یعنی مطالعه حوادث خاص است. محقق در این روش به جای رجوع به فرد، پاسخ سوالات خود را به صورت برنامه ریزی شده در متن های تاریخی معتبر جستجو می کند. شواهد

تاریخی که از این طریق جمع آوری می شود شواهدی هستند که فرضیات تحقیق تجویز می کنند. این شواهد برای ابطال یا تقویت فرضیه و مدعای محقق ضروری هستند (ساعی ۱۳۸۶ ص ۱۳۴-۱۳۵) سطح نظری ————— روش تاریخی ————— رجوع به اسناد (متن) تاریخی مطالعه تاریخی با واسطه است. یعنی از طریق اسناد و مدارک صورت پذیر است. این اسناد را می توان چنین دانست: منابع نوشته، منابع شفاهی، منابع هنری، وسایل مادی، منابع سمعی و بصری و منابع باستان شناختی (ساروخانی ۱۳۸۶ ص ۲۳۰).

اسناد مکتوب منبع اصلی داده های تاریخی هستند. اسناد مکتوب به دو دسته قابل تقسیم هستند: منابع دست اول که نوشته شاهدان عینی رویدادهاست و منابع دست دوم که توصیف و یا تفسیر بخشی از رویدادهای گذشته است. اسناد مکتوب گزارش ها، دست نوشته ها، کتابها، رساله ها یا نشریات هستند. در روش تحقیق تاریخی رجوع به واقعیت و سوال از متن با سوال از فرد تفاوت دارد. داشتن مهارت و رعایت قواعد تجربه تاریخی خطای جمع آوری اطلاعات را تعدیل می کند. در تحقیق تاریخی قبل از رجوع به واقعیت باید چهارچوب واحدهای مشاهده را تعیین کرد. در اینجا واحدهای مشاهده، اسناد (متن) است. گام دوم طبقه بندی واحدهای مشاهده به صورت کتاب، مقاله و پژوهش و گام سوم انتخاب اسناد دست اول و معتبر است (ساعی ۱۳۸۶ ص ۱۳۶).

نوتر (Notter) می گوید: پژوهش تاریخی فقط جمع آوری حقایق و ارقام نیست، بلکه مطالعه مسائلی است که برگزیده، حال و آینده تاثیر می گذارند (سفیری ۱۳۸۸ ص ۲۳۸).

تجزیه و تحلیل تاریخی روشی است برای کشف آنچه در گذشته اتفاق افتاده است. روش کتابخانه ای (Methods library): منظور از مطالعات کتابخانه ای مطالعاتی است که موضوعات مورد مطالعه در اختیار و دسترس محقق قرار نداشته و غالباً مربوط به گذشته ای دور یا نزدیک می گردد. به همین دلیل غالباً اصطلاح مطالعات کتابخانه ای را مترادف با مطالعات تاریخی به کار می برند. به عنوان مثال تحقیق در زمینه طبقات اجتماعی یا سلسله مراتب اجتماعی عصر صفویه و یا تحقیق درباره سهم اقشار مختلف اجتماعی در انقلاب مشروطیت ایران را در ردیف مطالعات کتابخانه ای محسوب می نماییم. در این روش منابع اصلی مورد استفاده، کتب و مدارک منتشر و منظومی است که از آن دوره ها بجای مانده است.

(جدول ۳-۱) روش ها و تکنیک های مطالعه کتابخانه ای^۱

محل تحقیق	روش ها	تکنیک ها
کتابخانه	تحلیل اسناد تاریخی: گزارش های دست اول - نامه ها، دفتر خاطرات و جزآن با تفسیرهایی ثانوی از رویدادها	ضبط یادداشت ها تحلیل محتوا بررسی و تحلیل نوارها و فیلم ها
	تحلیل اسناد: گزارش های آماری و غیر آماری موسسات رسمی	گردآوری و تنظیم و پردازش آماری راهنماهای چکیده و منابع برسی میکرو فیلم ها و میکرو فیش ها
	بررسی متون مربوط: جستجوی نظریه و تحقیقات پیشین در کتاب ها، نشریات و تک نگاری ها	بررسی اطلاعات کامپیوتری

در این مطالعه با مراجعه به کتابخانه و با استفاده از روش پژوهش اسنادی و با تحلیل منابع دست اول و دوم (کتاب، روزنامه، خاطرات ها، آمارها، و....) جمع آوری اطلاعات و داده ها صورت می گیرد و یافته ها به روش تاریخی مورد تحلیل و بررسی قرار می گیرند.

^۱(برگرفته از میلر ۱۳۸۷ ص ۱۵۲)

فصل دوم

مروری بر ادبیات و

چارچوب نظری تحقیق